

stichting werkgroep
milieubeheer rhenen

1995 nr. 1

NIEUWSBRIEF

D. Prins
Asterstraat 3
3911 WE Rhenen

L4

secr. N. Terpstra
Vogelenzang 25
3911 AR RHENEN
0317 08376-15509
penningm. L. Deurvorst
Beukenlaan 20
3911 XK RHENEN
2911077 616312

Inhoudsopgave

Waar houdt de WMR zich mee bezig?	3
Luiers	6
Kostbare riolering in het Buitengebied?	8
Over milieu - en natuurbescherming in deze tijd	11
Milieunummers	16

MET WELKE RHENENSE KWESTIES HOUDT ONZE MILIEU-GROEP ZICH MOMENTEEL BEZIG?

Naar onze donateurs toe, maar ook voor alle andere geïnteresseerden, lijkt het ons zinvol eens in het kort aan te geven welke actuele zaken ons bezighouden. Op de jaarvergadering van 15 maart zijn aan de hand van dia's de meeste punten wel aan de orde gekomen, maar uiteraard was niet iedereen daar aanwezig. Wegens ruimte en tijd beperken we ons hier; geïnteresseerden die meer details willen weten kunnen ons (met name Nel, Dirk, Roos, Lindy, Wies) uiteraard bellen.

Het aantal binnen de WMR actieve mensen is wat minder dan een aantal jaren geleden, namelijk nog geen acht (daarnaast zijn er wel enkelen die wat "hand- en spandiensten" verlenen) -- maar uiteraard zijn er ook andere groeperingen die expliciet of impliciet voor milieu en natuur van Rhenen (en elders) opkomen, zoals POR, IVN, KNNV, Actiecomité Kwinteloijen Open, de nieuwe anti-jachthavenvereniging, enkele buurtcomités, de meer milieubewuste politieke partijen in de Gemeenteraad, enz. Tussen deze groeperingen bestaan wel contacten of overlappingsen, maar wat meer samenwerking zou wenselijk zijn, hoewel dat in het kleine Rhenen ook wel "vanzelf" gebeurt. Maar natuurlijk heeft iedereen toch last van clubjes geest, want dat behoort nu eenmaal tot de instincten c.q. beperkingen van de mens. Uit onderstaande moge blijken, dat de WMR beslist nog niet toe is aan opheffing!

1. Appartementen complex Palmerswaerdt. Recent is opnieuw een brief uitgegaan naar B en W en de Gemeenteraad, waarin nog eens wordt uitgelegd, dat we nog steeds niet tevreden zijn met de landschappelijke inpassing van dit op de onderhavige plaats zo lelijke betonblok en dat we opnieuw de rechter om een oordeel vragen.

2. De jachthaven. Op de marathonzitting van de Commissievergadering op 11 april hebben Wies en ondergetekende onze tegenargumenten ingebracht, zoals ook vele anderen deden. Naast meerdere andere negatieve punten hebben we vooral benadrukt:

a. Rhenen heeft een fantastisch mooi en groot buitengebied, en daar komen nu al veel mensen op af; op de lange duur zal blijken dat steeds meer mensen behoefte hebben aan gebieden waar nu eens niet alles vol is met lawaai en glimmende cultuurobjecten, maar waar juist vooral van de natuur valt te genieten (= natuurrecreatie). Met andere woorden, Rhenen moet niet alles

intensief inrichten en zo zijn toeristisch produkt op den duur verspelen. "Bewijs": er komen in de natuurgebieden als Blauwe Kamer, Kwinteloijen, en Stads bossen al vele duizenden genieten van Rhenens gebied, en de campings en Ouwehand vormen reeds een aantal intensief ingerichte stukken.

Ook bij onze felicitaties aan de 100-jarige Rhenense VVV heeft ondergetekende dit punt (via de microfoon) onder de aandacht van B en W, genodigden, en pers gebracht.

b. De effecten van de geplande gigantisch grote en diepe ontzanding in de Palmerswaard kunnen negatief uitvallen, dan wel zijn nog niet serieus onderzocht. Het Grontmijrapport over de eventuele verdrogingseffecten (drinkwaterputten!!) op de Heuvelrug zijn dienaangaande onvoldoende, en ook de natuurwaarde van zo'n diepe plas is zeer gering.

3. De motorcrosses in Kwinteloijen. Via het actiecomité "Kwinteloijen open", onder leiding van Lex Bouwman, hebben we mee geageerd tegen de sterke uitbreiding van het aantal crosses, vooral gezien de effecten op de broedvogels en de vegetatie (Hemelvaart is trouwens altijd al een zeer slecht moment geweest...). Helaas was men zo slim te "ontdekken" dat deze club geen rechtsgeldigheid bezit. Moraal: voortaan is het zinvoller via de WMR actie te voeren, dan wel een aparte (hopelijk tijdelijke) echte vereniging op te richten.

4. Uiteraard heeft de knotgroep onder leiding van Peter de Boer, die de contacten met de boeren onderhoudt, weer uitstekend werk verricht ten behoeve van een aantrekkelijk landschap rond Achterberg. Er zijn ca. 65 bomen geknot bij Kees van Laar, waar nog een stapel hardhout ligt te wachten op liefhebbers.

5. Het groenbeheer door de gemeente. Na de eerdere inspraak op Groen structuurplan en Groenbeheerplan zijn ondergetekende en Ko Steenman nu namens WMR en KNNV, naast vertegenwoordigers van IVN, boerenorganisatie, een professionele groenbeheerder, en de gemeente zelf, benoemd in de Adviesgroep Groen, die net als de Adviesgroep Verkeer gevraagd en ongevraagd adviseren aan B en W. De eerste vergadering is ondertussen achter de rug, en deze ging over ombouw groen, de nieuwe kapverordening, het nieuwe bermmaaibeheer, paddenbescherming, groenvoorlichting en -educatie, enz.

6. Inspraak plannen Gelderse Vallei, c.q. Binnenveld (o.a. begrenzingsplan Ecologische Hoofd Structuur).

7. Inspraak dijkverzwaring Grebbedijk. Ook actueel wegens de a.s. gedeeltelijk versnelde uitvoering. Met name opletten dat de unieke plantengroei niet verloren gaat!

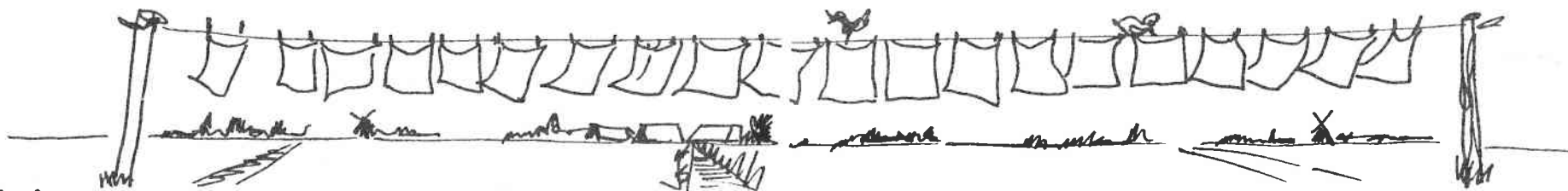
8. Overleg met Het Utrechts Landschap via de contactgroep R.U.L. Vooral veel bemoeienissen met de Blauwe Kamer hebben ondergetekende en Ko Steenman, niet zozeer als WMR, maar meer via KNNV en op persoonlijke titel. Hier zit ook veel energie in, via mee helpen bij de rondleidingen, het inventariseren van planten en vogels, het schrijven van publikaties (recent in het landelijke blad Natura!), enz. Momenteel is er een plantenfototentoonstelling in de inforuimte aldaar, met veel bijdragen van ondergetekende.

9. Inspraak rotonde Achterbergsestraatweg/Herenstraat was, ondanks een al veel eerder en serieus gebracht alternatief, tevergeefs.

10. Deelname aan regionale Overleg groep Heuvelrug (Nationaal Park, verdroging en waterinfiltratie, enz.).

11. Deelname aan de inzameling van aluminium.

Dirk Prins.

Luiers

Op uitnodiging van Schoon Schip te Veenendaal, ben ik op een avond naar een bijeenkomst geweest met het onderwerp luiers.

De uitnodigingen waren vooral bedoeld voor a.s. ouders.

Maar ook belangstellenden waren van harte welkom.

Over dit onderwerp zijn nogal wat verschillende keuzes te maken, die allen z'n voors en tegens hebben.

De keuze die je maakt heeft ook te maken met het feit;

- 1: Wil ik vlug klaar zijn en veel geld uitgeven
- 2: wil ik zelf de was doen en de droogtrommel gebruiken
- 3: wil ik zelf de was doen en aan de waslijn drogen
- 4: wil ik de luiervas uitbesteden via de luierservice

Onderwerp 1: **wegwerpluiers**

Jaarlijks belanden er ruim 900 miljoen wegwerpluiers bij het afval: 10.000 vuilniswagens vol.

Ten onrechte worden deze wel papieren luiers genoemd. Ze bestaan echter voor 15 - 30% uit div. kunststoffen.

Het papier van de luiers kost per kind 6 tot 12 bomen. De produktie van houtpulp kost veel energie en brengt water vervuiling met zich mee.

De verschoningen per dag zijn gemiddeld 5.

De kosten komen per kind op f 3300,-.

Onderwerp 2: **wasbare luiers.**

Naast de "ouderwetse" katoenen luiers zijn er tegenwoordig ook wasbare luiers met de vorm van broekluiers. Dit zijn vorgevormde broekjes met een sluiting van klitteband. Ze zijn geheel van katoen. De ze luiers worden steeds opnieuw gebruikt, dat voorkomt afval en spaart grondstoffen. Ze zijn ook nog voor een ander kind te gebruiken. Het wassen veroorzaakt de belangrijkste milieubelasting.

In de katoenteelt worden veel bestrijdingsmiddelen gebruikt. Omdat ze veel langer meegaan weegt dit minder zwaar.

Verschoningen per dag zijn gemiddeld 6.

De kosten komen per kind op incl. water, wasmiddel, elektriciteit, drogen enz. f 2030,-.

Onderwerp 3: **wasbare luiers. "ouderwetse"**

Verschoningen per dag 7

De kosten per kind f 600,-.

Onderwerp 4: **Luierservice.**

De luierservice komt een keer per week langs om de vieze op te halen en de schone te brengen. Het wassen gaat beter dan thuis en op grotere schaal. De luiers slijten wel eerder. Vooral het drogen kost veel energie.

De kosten per kind f 2600,- tot f 3500,-

Tips: Wegwerpluiers: ongebleekte(Moltex) Jacques Hermans

Luierservice: Cotton Service 070-3868888

Ecotton 078-315211

meer informatie:

Rapport schone luiers, schoon milieu

tel: 080-606600

Consumentengids okt. 1992.

Nel Terpstra

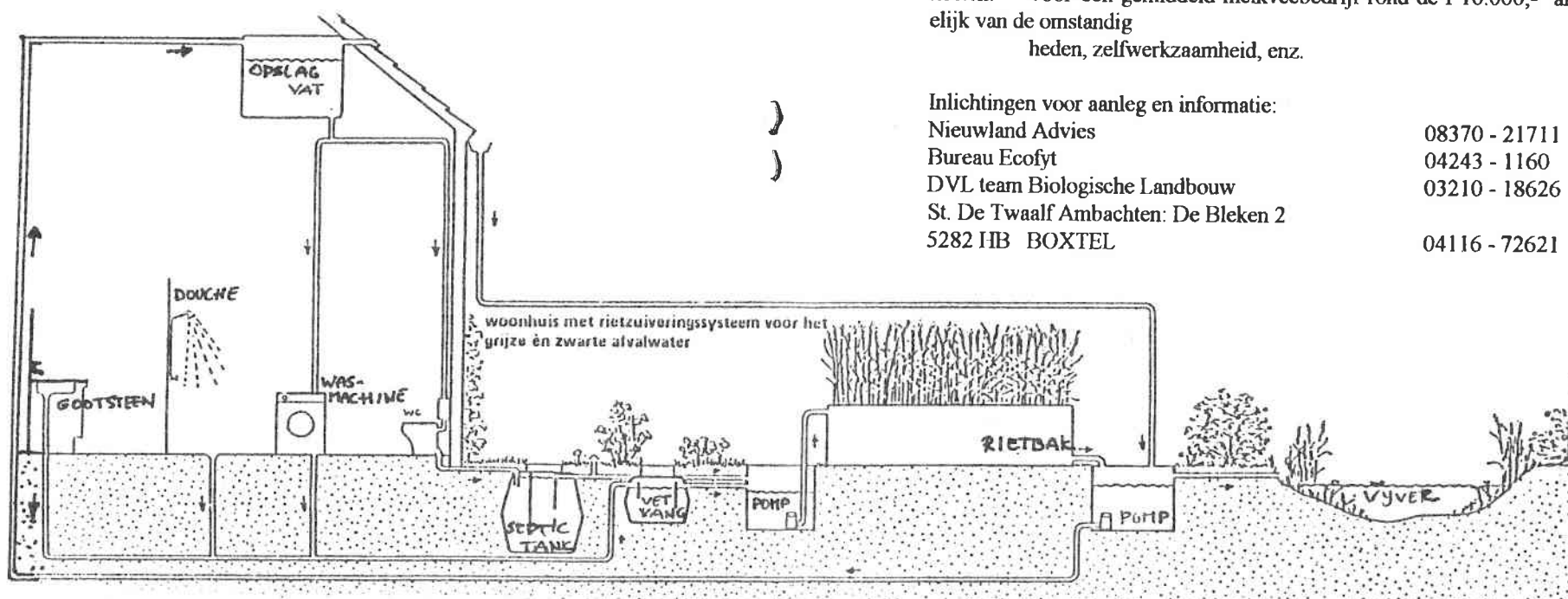
Kostbare riolering in het Buitengebied?

Alternatief: Een Boerenrietveld of Helofytenfilter.

Het rioolstelsel is duur, kwetsbaar en verspilt nuttige producten als poep en drinkwater, aldus milieutechnoloog Prof. Lettinga van de Landbouw Universiteit te Wageningen.

Vooraf voor het buitengebied zijn de kosten van riolering aanzienlijk. Vandaar, dat er nog zeker zo'n 25.000 voornamelijk agrarische bedrijven met woning zonder riolering zijn in Nederland.

De Wet Verontreiniging Oppervlaktewater WVO verbiedt sinds begin dit jaar lozingen op oppervlaktewater.

Een alternatief voor deze "onrendabele" rioolaansluitingen is een individuele afvalwaterbehandeling met behulp van een zinkput-installatie en reiniging van het zgn. grijze water d.m.v. een helofytenfilter of "boerenrietveld". Dit bestaat uit een 1 m. dik filterbed van zand met daaronder een grindlaag met afvoerdrains. Het filterbed is beplant met moerasplanten (riet-lies-en riet-gras, lisdodde, biezen, enz)

Voor een melkveebedrijf van 50 koeien is een rietveld van circa 50 m² nodig.

Een pomp en geperforeerde polyethyleenslangen zorgen voor een constante waterlaag van circa 10 cm. Het afvalwater, op deze manier met behulp van planten en bacteriën gereinigd, voldoet aan de normen om op oppervlaktewater geloosd te worden. Van een biologisch melkveebedrijf is het zelfs goed genoeg om als drinkwater voor het vee te gebruiken of voor huishoudelijk gebruik. Bij spaarzaam fosfaatgebruik hoeft men het zand pas na 20 à 30 jaar te vernieuwen.

kosten: voor een gemiddeld melkveebedrijf rond de f 10.000,- afhankelijk van de omstandigheden, zelfwerkzaamheid, enz.

Inlichtingen voor aanleg en informatie:

Nieuwland Advies

08370 - 21711

Bureau Ecofyf

04243 - 1160

DVL team Biologische Landbouw

03210 - 18626

St. De Twaalf Ambachten: De Bleken 2

5282 HB BOXTEL

04116 - 72621

Op initiatief van de St. De Twaalf Ambachten is de eerste helofytenzuiveringsinstallatie voor een Nederlandse melkveehouderij gebouwd en analyses van het Waterschap de Dommel tonen aan, dat het helofytenfilter perfect zuivert!

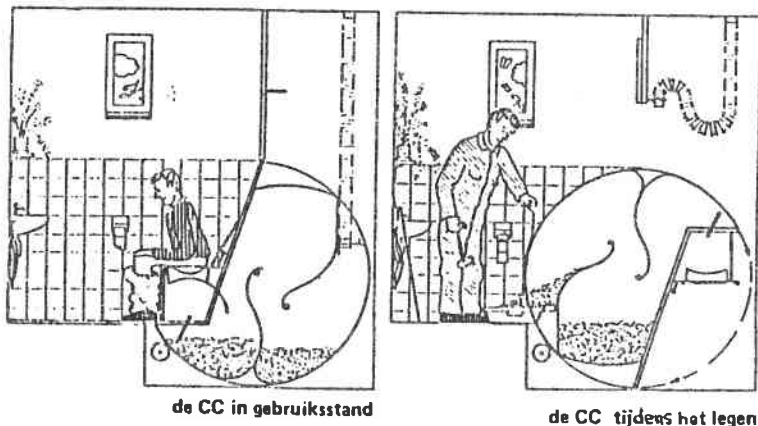
Bijgaand schema (pag. 8 en 9) toont een eigen helofytenzuiveringsinstallatie met hergebruik van het grijze water.

Composttoilet

Op verzoek van de Duitse spoorwegen is in 1990 door de Twaalf Ambachten een Compact Composteur, z.g. CC toilet zonder spoelwater ontworpen en nu in de handel verkrijgbaar. Hiermee verkrijgt men een aanzienlijke waterbesparing. Een kleiner ontwerp, het meeneem-composttoilet, biedt zelfs de mogelijkheid om op woonschepen, met behulp van een klein helofytenfilter, aansluiting op Kwetsbare en Kostbare riolering overbodig te maken.

Wij hopen, dat er in Rhenen aandacht en uitvoering wordt gegeven aan Boerenrietveld als goedkoop, (de natuur doet het werk) alternatief voor kostbare rioolaansluitingen, tevens een stukje natuur verrijking.

Wies Cobben

de CC in gebruiksstand

de CC tijdens het legen

Over milieu- en natuurbescherming in deze tijd.

Deel 1.

In dit eerste stuk heb ik het vooral over de concrete aspecten van de belangrijkste actuele milieuproblemen, en in de volgende Nieuwsbrief wil ik wat dieper graven in de menselijke aard, c.q. het menselijk gedrag als (mogelijke) oorzaak van de milieucrisis.

Van de POR, de Projectgroep Ontwikkelingssamenwerking Rhenen ontvingen we het jaarverslag 1994. Deze vrijwilligersorganisatie houdt zich direct en/of indirect ook met milieuproblemen bezig, vandaar dat deze ons tot de achterbangroepen rekent. "Ook bij herverdeling van werk en welvaart komen milieuproblemen aan de orde, en dat geldt mondiaal", zo lees ik in genoemd verslag.

Tegelijk kreeg ik van voorzitter Renske van Drunen een selectie van fotokopieën over "Beleid gericht op milieu en gezondheid" uit een W.H.O.-rapport "Health for all by the year 2000", rapportage Nederland 1994, doelstellingen nr. 18 t/m 24. In ons land is de bescherming van de volksgezondheid via milieumaatregelen in de vorm van beperking van lawaai, stank, en lucht-, water- en bodemvervuiling in het algemeen niet slecht geregeld vergeleken bij veel andere landen, maar desondanks worden allerlei veiligheidsnormen niet gehaald, ook nog niet in 2000 of zelfs 2010.

Met het oog op een veilige (drink)waterkwaliteit is o.a. terugdringing van mest (voedingsstoffen) en bestrijdingsmiddelen vanuit agrarische bronnen een noodzakelijk maar moeilijk punt, maar: "In het jaar 2000 dient evenwichtige bemesting te zijn gerealiseerd". Als je ziet hoe dit tot nu toe "geregeld" wordt, kun je hier helaas alleen maar aan twijfelen...

Voor een veilige luchtkwaliteit dient o.a. de groei van de automobiliteit te worden beperkt (de lawaai effecten mag je volgens mij ook niet onderschatten!), met name in de steden. Het aantal personen dat hinder ondervindt van geur is toegenomen van 18 % in 1980 tot 22 % in 1989, terwijl de doelstelling voor 2000 12 % bedraagt...

Ook de industrie en huishoudens moeten nog verder terug in hun uitstoot van (verbrandings)stoffen. Het Nederlandse voedsel is wel redelijk "schoon". Afvalstoffen moet je bij voorkeur voorkomen of hergebruiken (bijv. via uitbreiding van de statiegeld- of retourpremieregelingen), en ver-

branden moet steeds meer in de plaats komen van storten. In 1990 bedroeg het hergebruik 16 % in Nederland op een totale hoeveelheid van 6.190 Kton, dus daar valt nog veel aan te verbeteren. Bij de bouw van woningen zijn er minimumeisen t.a.v. veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid, en energiezuinigheid; de beleidsaandacht verschuift hierbij van kwantiteit naar kwaliteit.

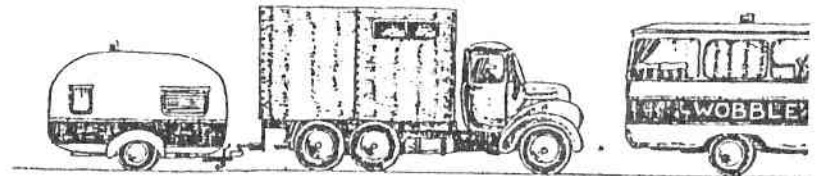
Bij het lezen van al dit soort opsommingen -- die alleen nog maar slaan op ons kleine en vrij goed georganiseerde Nederland, en dus hebben we het dan nog helemaal niet over de 1,2 miljard Chinezen, of de steden van India of Egypte of de Afrikaanse en Zuidamerikaanse landen, of ... -- krijg ik zo mijn twijfels, als ik bedenken dat onze regering het bijvoorbeeld als een economische "overlevings"(??!)noodzaak ziet Schiphol uit te breiden, net als de vele verkeerswegen, de Betuwe lijn, en hoe we überhaupt eigenlijk allemaal bezig zijn met ons consumptief gedrag nog voortdurend te maximaliseren en weinig te "ecologiseren" (het is wat oneerlijk alleen de politici de zwarte piet toe te spelen).

Zonder groei zou ons bestaan kennelijk op het spel staan... Dat we onszelf daarbij voor de gek houden wordt steeds duidelijker. Van die irrationaliteit c.q. goklust ("trial and error"...!) in ons gedrag wil ik de volgend voorbeelden noemen. De milieuaantasting door de toename in het vliegverkeer, zo blijkt uit studies, is véél groter dan aanvankelijk vermeld, en in plaats van een afname in de uitstoot van CO2 van minimaal 3 % in het jaar 2000 zijn we bezig een toename van 10 % te realiseren...

Heel veel mensen zijn doodleuk "airmiles" aan het sparen, en het autoverkeer rijst nog steeds verder de pan uit (1 persoon per auto: wat een verspilling!) en wordt langzamerhand een verstikkend gebeuren. We scheiden keurig ons afval in de groene en de zwarte container, maar er ontstaat een berg compost die ons boven het hoofd groeit -- N.B. in het groenbeheer willen we juist mineralenvermindering of te wel verschraling, en de boeren willen tot nu toe die compost niet, terwijl dat toch uitstekend voor de bodemstructuur zou zijn. En waarom zijn er nog steeds zo weinig consumenten die biologisch geteeld voedsel en scharrelvlees (met groen ISC-label) eten?! Goedkoop voedsel, vergeet het maar, want via de belastingen betalen we er veel bovenop aan de dumping van de overschotten en de milieueffecten van de gangbare landbouw.

Onze bossen halen weer enigszins opgelucht adem, door de afname aan

verzurende stoffen zoals zwavel- en stikstofoxyden en ammoniak (hoewel er op zomerse dagen via het verkeer fors wat giftig ozon ontstaat...), maar wat betreft de ammoniak gaat het feitelijk om een probleemverschuiving van het leefmilieu van bos en mens naar dat van bodem, water, en natuurwaarden via mestinjectie of onderwerken van uitgereden mest. Per woning gaat hopelijk de CO2-uitstoot nog wel omlaag, maar de stadsuitbreidingen stoppen kennelijk nooit meer, zodat er netto alleen maar een emissietoename is, naast afname van de groene ruimte, en een vergelijkbaar verhaal geldt voor de autokatalysator (trouwens, in plaats van lood worden nu andere, ook onfrisse stoffen aan de benzine toegevoegd).

Is de moderne mens dan toch inderdaad bezig met het bouwen van de (bijbelse) toren van Babel dan wel in de ban van de (Oudgriekse) hybris?! Maar hoogmoed komt toch voor de val...? Vandaar dat ik bij de bovenstaande milieugegevens, waarin ik ook een bureaucratisch geloof in een bijna vanzelfsprekende "voortgang" en een technologische heilsverwachting bespeur, nog de volgende kanttekeningen wil plaatsen.

In NRC Handelsblad van 31 december '94 stond een artikel van Frank Westerman onder de titel "Moe van het milieu". Daarin lezen we, dat niet iedereen zich meer zo druk maakt over de door ons zelf aangerichte aantasting van milieu en natuur, maar men zich nu eerder zorgen maakt over bijvoorbeeld veiligheid en werkloosheid, of gewoon zo veel mogelijk wil consumeren c.q. "genieten" of spannende dingen beleven ("the sky is the limit"), zonder al die moeilijke dingen. Dat komt ook tot uiting in het vaker optreden van afvaldumping (je moet immers steeds meer betalen voor je afvalverwijdering..!), de al eerder genoemde steeds maar stijgende interesse voor verre vliegvakanties, het absoluut niet verminderen van het autobebouw gebruik terwijl dat toch zo noodzakelijk is, enz.

De aardbol als brandend kaarsje, dat wordt niet meer zo serieus genomen, en prof. Opschoor spreekt zelfs van het Westerse consumptiepatroon als "een permanent carnaval op de rand van een ecologische vulkaan". Ook officieel is er een andere filosofie: alleen een groeiende economie kan de kosten van de schone produktietechnieken opbrengen, en het kabinet doet

inderdaad alles wat kan bijdragen aan die verdere groei, zoals we al eerder constateerden.

Bovendien, als we zo naar oplossingen voor Nederland zoeken, hebben we het vooral over onze plaatselijke problemen. V \acute{e} el grotere verbanden zijn er: de afschuwelijke en snel voortschrijdende uitroeiing van wilde plant- en diersoorten, het reeds in gang gezette broeikas-effect, en de voor al het aardse leven zeer gevaarlijke aantasting van de ozonlaag. De klimaats- en oceaankundigen constateren al veranderingen: inderdaad stijging van de temperatuur op wereldschaal, een snellere stijging van het oceaanniveau dan verwacht, een toename van de klimaatsextremen (heviger stormen en regens, maar ook grotere hitte en droogte).

Intussen richt men zijn aandacht nu zoals gezegd meer op de stijging van de criminaliteit en de werkloosheid, en nemen de consumptie- en sensatiedrang alleen maar toe... Kennelijk zijn er naast een economische groeiwang ook nog emotionele of zelfs instinctieve dwangmechanismen. Waar moet dat dan naar toe?! Vooral als je bedenkt dat de overbevolking uiteindelijk nog het grootste probleem voor Moeder Aarde zal blijken te zijn of al is. Immers, in ecologisch opzicht is de mensheid alleen al qua bevolkingssomvang als plaag

te beschouwen, en elke plaag geeft onvermijdelijk grote verstoringen in een ecosysteem (dat in dit geval dus de totale biosfeer omvat...).

Waar komt dit krampachtige gedrag van Homo sapiens, die toch zo superieure "wetende mens", vandaan?! In mijn vervolgartikel zal ik zoals gezegd proberen in de menselijke aard aanknopingspunten ter verklaring te vinden.

Dirk Prins.

Collectie op weg Milieunummers

Milieunummers

Politie Rhenen	0312 6	
milieu-ambtenaar Hoogendorp	08376 - 19007	
Gemeente Rhenen	0312 6	
milieu-ambtenaar Haverkamp	08376 - 82272	
Algemene Inspectie Dienst (AID)		
voor mestboekhouding, mestoverlast		
en bestrijdingsmiddelen	01720 - 73691	
Inspectie voor milieuhygiëne	030 - 515500	
Geluidshinder vliegtuigen		
(hoofdinspectie luchtmachtstaf)	06 - 0226033	
of		
klacht inspreken op geluidsband,		
klager wordt teruggebeld	070 - 492300	
Verontreiniging oppervlaktewateren	030 - 583580	
Alarmnummer verontreiniging van de Rijn	085 - 615302	
Stichting Reinwater	020 - 6719322	
Provincie Utrecht		
informatie afvalverwerking, bodemvervuiling,		
stortplaatsen, e.d.	030 - 589111	
Stichtse Milieu Federatie	030 - 544451	
Milieutelefoon Milieudefensie	020 - 6262620	
Stichting Natuur en Milieu	030 - 331328	
Stichting Milieu Edukatie (SME)		
informatie over onderwijs, tentoonstellingen,		
lesbrieven, e.d.	030 - 802444	
Alternatieve Consumentenbond		
voeding en gezondheid	020 - 6863338	
	020 - 6863586	
Centrum voor Energiebesparing Delft	015 - 131260	
Stichting Voorlichting Energiebesparing	055 - 497911	
Medisch Milieudeskundige	03404 - 87614	
Nationale Ombudsman	070 - 3563563	
Stichting Handhaving Milieurecht	020 - 6833243	
Informatiepunt Wet Milieubeheer	070 - 3394110	
Milieurechtswinkel Apeldoorn	055 - 220500	